

RAQAMLI KOMMUNIKATSIYANING LINGVISTIK XUSUSIYATLARI VA TIL EVOLYUTSIYASIGA TA'SIRI

Abdullayeva Gavkxaroy Sultonmakxmud kizi

Teacher at: "Kimyo" international university of technologies

Annotatsiya: *Mazkur maqolada raqamli kommunikatsiyaning lingvistik xususiyatlari va uning til evolyutsiyasiga ta'siri tahlil qilinadi. Internet va mobil texnologiyalar asosida shakllangan kommunikativ muhit yangi nutq shakllarini yuzaga keltirishi, leksik va pragmatik o'zgarishlarni tezlashtirishi bilan ajralib turadi. Tadqiqotda raqamli diskursning asosiy xususiyatlari, jumladan, qisqartmalar, emoji, multimodallik, norasmiylik va kod-almashtirish hodisalari ko'rib chiqiladi. Shuningdek, ushbu jarayonlarning til rivojlanishiga ijobiy va salbiy ta'siri ilmiy nuqtai nazardan yoritiladi.*

Kalit so'zlar: *raqamli kommunikatsiya, internet diskursi, til evolyutsiyasi, neologizm, multimodallik, pragmatika*

Аннотация: *В статье рассматриваются лингвистические особенности цифровой коммуникации и её влияние на эволюцию языка. Анализируются ключевые характеристики интернет-дискурса, такие как сокращения, эмодзи, мультимодальность и кодовое переключение. Особое внимание уделяется ускорению языковых изменений под влиянием цифровой среды. Также обсуждаются положительные и отрицательные аспекты влияния цифровой коммуникации на развитие языка.*

Ключевые слова: *цифровая коммуникация, интернет-дискурс, эволюция языка, неологизмы, прагматика*

Annotation: *This article analyzes the linguistic features of digital communication and its impact on language evolution. It explores how online environments foster new forms of expression and accelerate linguistic change. The study examines key characteristics such as abbreviations, emojis, multimodality, and informality, highlighting their role in shaping contemporary language use.*

Keywords: *digital communication, internet discourse, language evolution, neologism, pragmatics*

KIRISH

So'nggi o'n yilliklarda raqamli texnologiyalarning jadal rivojlanishi insoniyatning muloqot usullarini tubdan o'zgartirdi. Internet, ijtimoiy tarmoqlar va mobil ilovalar orqali amalga oshiriladigan kommunikatsiya nafaqat tezkorlik, balki tilning yangi shakllarini ham yuzaga keltirdi. Shu jihatdan qaraganda, raqamli

kommunikatsiya bugungi kunda til evolyutsiyasining eng muhim omillaridan biri sifatida namoyon bo'lmoqda.

An'anaviy yozma va og'zaki nutqdan farqli ravishda, raqamli muloqot o'ziga xos lingvistik xususiyatlarga ega. Bu xususiyatlar til tizimining barcha darajalarida – leksika, grammatika va pragmatikada – o'z aksini topadi. Shu sababli ushbu maqolada raqamli kommunikatsiyaning lingvistik tabiati va uning til rivojlanishiga ta'siri tahlil qilinadi.

Mavzuga oid adabiyotlar tahlili

Raqamli kommunikatsiya va til o'zgarishi masalasi zamonaviy tilshunoslikda keng o'rganilgan yo'nalishlardan biridir. David Crystal internet tilini mustaqil lingvistik fenomen sifatida baholab, uning an'anaviy til me'yorlariga zid emas, balki ularni kengaytiruvchi hodisa ekanini ta'kidlaydi [1;2].

Naomi Baron esa mobil kommunikatsiya natijasida tilning qisqalik va soddalik tomon siljishini qayd etadi [4].

Susan Herring tomonidan ishlab chiqilgan kompyuter vositasidagi diskurs tahlili (CMDA) yondashuvi esa raqamli nutqni tizimli o'rganish imkonini beradi [9].

Shuningdek, Gretchen McCulloch internet tilini tartibsiz emas, balki o'z qonuniyatlariga ega tizim sifatida talqin qiladi [6].

Bu tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, raqamli kommunikatsiya til rivojlanishining muhim katalizatori hisoblanadi.

Nazariy asoslar

Raqamli kommunikatsiya kompyuter vositasida amalga oshiriladigan muloqot bo'lib, u sinxron (real vaqt rejimida) va asinxron (kechiktirilgan) shakllarga ega. Har ikki shakl tilga turlicha ta'sir ko'rsatadi.

Til evolyutsiyasi esa tilning vaqt davomida o'zgarishi va rivojlanishini anglatadi. Raqamli muhitda bu jarayon an'anaviy muhitga nisbatan tezroq kechadi. Buning asosiy sababi – axborot almashinuvi tezligi va global auditoriyaning mavjudligidir.

Raqamli kommunikatsiyaning lingvistik xususiyatlari

Qisqartmalar va iqtisodiylik

Raqamli muloqotda vaqtni tejash muhim ahamiyatga ega. Shu sababli "LOL", "BRB", "IMO" kabi qisqartmalar keng qo'llaniladi. Bu hodisa tilning iqtisodiylik prinsipiga mos keladi.

Multimodallik va emoji

Raqamli kommunikatsiya faqat matn bilan cheklanmaydi. Emoji, GIF va tasvirlar nutqning ajralmas qismiga aylangan. Bu esa ma'no ifodalash imkoniyatlarini kengaytiradi.

Norasmiylik va ortografik erkinlik

Internet tilida:

kichik harflar ustunligi
punktuatsiyaning kamayishi
fonetik yozuv

kabi xususiyatlar kuzatiladi. Bu holat tilning buzilishi emas, balki kommunikativ vaziyatga moslashuvdir.

Kod-almashtirish va ko'p tillilik

Raqamli muhitda foydalanuvchilar bir nechta tilni aralashtirib qo'llaydi. Bu hodisa global kommunikatsiya bilan bog'liq.

Til evolyutsiyasiga ta'siri

Raqamli kommunikatsiya til evolyutsiyasiga bir necha yo'nalishda ta'sir qiladi:

1. Leksik boyish

Yangi so'zlar va iboralar tez paydo bo'ladi.

2. Til me'yorlarining moslashuvi

An'anaviy qoidalar moslashuvchan tus oladi.

3. Pragmatik o'zgarishlar

Ma'no ifodalash usullari o'zgaradi.

Muhokama

Raqamli kommunikatsiyaning tilga ta'siri borasida turli qarashlar mavjud. Ba'zi tadqiqotchilar bu jarayonni salbiy baholasa, boshqalari uni tilning tabiiy rivojlanishi deb hisoblaydi.

Ko'rinadiki, raqamli muhit tilni soddalashtirish bilan birga, uning ifoda imkoniyatlarini ham kengaytirmoqda. Ayniqsa, yoshlar nutqida bu o'zgarishlar yaqqol namoyon bo'ladi.

XULOSA

Raqamli kommunikatsiya zamonaviy til rivojlanishining muhim omillaridan biri hisoblanadi. U tilni nafaqat o'zgartiradi, balki uni yangi bosqichga olib chiqadi.

Shuni ta'kidlash mumkinki, internet tilni buzmaydi, aksincha uni boyitadi va yangi kommunikativ imkoniyatlar yaratadi. Shu sababli raqamli diskursni chuqur o'rganish zamonaviy tilshunoslikning dolzarb vazifalaridan biridir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Crystal D. Internet Linguistics: A Student Guide. London: Routledge, 2011.
2. Crystal D. Language and the Internet. Cambridge: Cambridge University Press, 2006.
3. Herring S.C., Stein D., Virtanen T. Pragmatics of Computer-Mediated Communication. Berlin, 2013.

4. Baron N.S. Always On: Language in an Online and Mobile World. Oxford, 2008.
5. Thurlow C., Mroczek K. Digital Discourse. Oxford, 2011.
6. McCulloch G. Because Internet. New York, 2019.
7. Tagliamonte S.A., Denis D. American Speech, 2008.
8. Danet B., Herring S.C. The Multilingual Internet. Oxford, 2007.
9. Herring S.C. Computer-mediated discourse analysis. Cambridge, 2004.
10. Androutsopoulos J. Language change and digital media, 2011.
11. Squires L. Language in Society, 2010.
12. Varnhagen C.K. Reading and Writing, 2010.